

Jong;-) Dagarrangementen en Combinatiefuncties

Randvoorwaarden:

**Aansprakelijkheid, verzekeringen en
kwaliteitseisen binnen kinderopvang en
basisonderwijs**

0. Inleiding

Samenwerken aan de optimale ontwikkeling van kinderen. Dit is voor basisscholen, kinderopvang, welzijn en andere aanbieders van naschoolse activiteiten dé motivatie om samen te werken en te bouwen aan aantrekkelijke dagarrangementen voor kinderen.

Maar naast het werken aan een mooi dagprogramma voor kinderen is er een aantal zaken dat goed geregeld moet zijn. Zaken zoals het goed contractueel vastleggen van de samenwerkingsafspraken, een dossier van de verzekeringspolissen, een gezamenlijk veiligheids- en gezondheidsbeleid. Zaken die misschien minder aantrekkelijk of inspirerend zijn om aan te werken maar wel belangrijk zijn.

In dit document wordt in hoofdstuk 1 een toelichting gegeven op aansprakelijkheid en verzekeringen en worden aandachtspunten en vragen rondom verzekeringen en aansprakelijkheid beantwoord. Na een Intermezzo over de kwaliteitseisen in het basisonderwijs en kinderopvang en de wijze van inspectie, wordt in hoofdstuk 2 ingegaan op de kwaliteitseisen binnen de Kinderopvang. In hoofdstuk 3 worden de kwaliteitseisen die gelden voor het basisonderwijs beschreven, waarna in hoofdstuk 4 de kansen voor samenwerking tussen basisonderwijs, kinderopvang en aanbieders van naschoolse activiteiten worden toegelicht. In de bijlage treft u een zogenaamd bronnenboek aan op basis waarvan deze publicatie is samengesteld. Hierin is een overzicht opgenomen van publicaties die zeer goed bruikbaar zijn voor de samenwerking tussen basisonderwijs, kinderopvang en aanbieders van naschoolse activiteiten.

Hoofdstuk 1 Aansprakelijkheid en verzekeringen

1. Achtergrond Aansprakelijkheid

Wie is er aansprakelijk als er een ernstig ongeluk gebeurt op school, tijdens de tussenschoolse opvang of tijdens naschoolse activiteiten of opvang?

Het enkele feit dat zich op school, in de TSO, NSA of NSO een ongeval voordoet, betekent niet automatisch dat die partij aansprakelijk is voor de daaruit voortvloeiende schade. Het hangt helemaal af van de situatie. Vaak zal de rechter zich buigen over de vraag wie in een specifiek geval aansprakelijk is voor ontstane schade.

De kernvraag is of er sprake is van onrechtmatig handelen

De school, de kinderopvang en aanbieder van naschoolse activiteiten is alleen aansprakelijk als een ongeval het gevolg is van onrechtmatig handelen (of nalatigheid) van die partij. Bijvoorbeeld als potentieel gevaarlijke situaties als een losliggende stoeptegel op het schoolplein of achterstallig onderhoud aan speeltoestellen steeds maar niet worden verholpen. Struikelt een kind dan over die stoeptegel of breekt een stang van het speeltoestel af door roestvorming, dan moet de schade worden vergoeden.

Leeftijd en aansprakelijkheid

Hoe jonger een kind, hoe kleiner de kans dat de rechter het kind zelf aansprakelijk zal stellen voor onrechtmatig handelen:

Kinderen tot 14 jaar:	de ouder of voogd is automatisch aansprakelijk, nooit het kind zelf
Kinderen van 14 en 15 jaar:	naast de minderjarige zelf is ook de ouder of voogd aansprakelijk (tenzij die ouder of voogd niet kan worden verweten dat hij de gedragingen van het kind had moeten voorkomen)
Kinderen vanaf 16 jaar:	in beginsel zelf aansprakelijk bij onrechtmatig handelen

Toezicht: van wanneer tot wanneer?

Ouders mogen ervan uitgaan dat er toezicht op kinderen wordt gehouden zodra ze op school komen. Voor scholen geldt dat het verstandig is om aan ouders te melden van wanneer tot wanneer er toezicht is, bijvoorbeeld vanaf tien minuten voor schooltijd tot tien minuten na schooltijd.

Ouders mogen ervan uitgaan dat in de BSO er voldoende toezicht wordt gehouden op kinderen. In de kinderopvang is er sprake van een contract tussen ouders en kinderopvang. Wanneer ouders meerdere keren kinderen te laat ophalen, kan de kinderopvangorganisaties ouders hierop aanspreken en de extra uren in rekening brengen.

Voor NSA geldt dat ouders ervan uit mogen gaan dat er voldoende toezicht is tijdens de activiteiten. De aanbieder van NSA doet er goed aan om ouders duidelijke te informeren over hoe laat de activiteit is afgelopen en dat de kinderen dan moeten worden opgehaald (of zelf naar huis gaan voor de oudere basisschoolleerlingen).

Bewegingsonderwijs en sportactiviteiten

Alleen in extreme situaties kunnen gedragingen als onrechtmatig worden gekwalificeerd. Verder vallen ongevallen bij sport en spel zelden of nooit in de aansprakelijkheidssfeer. Dergelijke activiteiten zijn per definitie niet zonder risico. Dit wordt maatschappelijk aanvaardbaar geacht en door deelneming aan de activiteit bij voorbaat geaccepteerd. Natuurlijk moet er wel deskundig toezicht zijn en moeten de lessen worden verzorgd door een professionele kracht. Aan schoolzwemmen kleven verhoudingsgewijs grotere risico's, zeker aan vrij zwemmen.

Advies: maak met alle partijen duidelijke afspraken over wie wanneer verantwoordelijk is en leg ze vast.

2. Achtergrond Verzekeringen

Hoewel elke organisatie die met kinderen werkt zo veel mogelijk zal voorkomen dat er een ongeluk gebeurt, zijn ongelukken nooit helemaal uit te sluiten. Besluit de rechter dat er sprake is van onrechtmatig handelen, nalatigheid of verwijtbare fouten van de school, kinderopvang of aanbieder van naschoolse activiteiten dan kan één van deze partijen aansprakelijk worden gesteld voor letselschade en schade aan eigendommen. Verzeker de organisatie daarom tegen risico's. Maak daarbij een goed beredeneerde afweging hoe groot het risico is en hoe hoog de kosten zullen zijn als het misgaat.

Aansprakelijkheidsverzekering

Een aansprakelijkheidsverzekering biedt de organisatie en iedereen die erbij betrokken is (personeel, vrijwilligers, kinderen, bestuursleden, enzovoort) dekking tegen schadeclaims bij onrechtmatig handelen. De verzekering dekt zowel personenschade (letsel en daaruit voortvloeiende schade) als zaakschade (beschadiging van eigendommen).

Basisscholen die zelf tussenschoolse opvang organiseren, zijn wettelijk verplicht om een aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten. Wijs ouders en verzorgers erop dat ze ook zelf een WA-verzekering voor hun kinderen moeten afsluiten.

Ongevallenverzekering

De ongevallenverzekering verzekert iedereen die bij de activiteiten van de organisatie betrokken zijn. Deze verzekering geeft recht op een (beperkte) uitkering als een ongeval tot blijvende invaliditeit leidt. Ook geneeskundige en tandheelkundige kosten na een ongeval op school zijn deels meeverzekerd, voor zover de eigen verzekering van de betrokkene geen dekking biedt (bijvoorbeeld door eigen risico). Materiële schade (kapotte bril, fiets enzovoort) valt vaak niet onder de dekking.

Top-5 ongevallen basisscholen

1. val op schoolplein
2. val van speeltoestel
3. stoten tegen meubilair of muur
4. ongeval met gymtoestel
5. spelende kinderen die 'botsen'

Brandverzekering

Onderwijs

De gemeente is wettelijk verantwoordelijk voor herstel van brandschade aan schoolgebouwen en verzekert schoolgebouwen daarom tegen schade door brand en andere calamiteiten. Ook de inventaris die is aangeschaft uit overheidsmiddelen is meeverzekerd. Het volgende echter niet altijd:

- brandschade die ontstaan is door een onrechtmatige daad, bijvoorbeeld door gebruik van echte kaarsjes in een kerstboom;
- inventaris die u als bestuur uit eigen middelen heeft aangeschaft (bijvoorbeeld dure computers).

Advies: controleer bij de gemeente of uit eigen middelen aangeschafte inventaris binnen de gemeenteverzekering valt. Zo nee: sluit voor deze inventaris zelf een verzekering af. Een aanvulling op de verzekering van de gemeente (op rekening van het bestuur) kan financieel gunstiger zijn. Verzekeringsmaatschappijen kunnen daarbij wel aanvullende eisen stellen, bijvoorbeeld over plaatsing van een brandmeld- of sprinklerinstallatie of blusmiddelen.

3. Een totaal pakket aan verzekeringen voor een dagarrangement

Wanneer een kinderopvangorganisatie, een basisschool en één of meerdere aanbieders van naschoolse activiteiten een samenwerkingsverband aangaan om in gezamenlijkheid een totaal dagarrangement aan te bieden, ligt het voor de hand om samen één verzekeringspakket af te sluiten. Een dergelijke pakket wordt op dit moment nog niet door de verzekeringsmaatschappijen aangeboden omdat de ontwikkeling van dagarrangementen nieuw is. De VGA Verzekeringen onderzoekt of zij een dergelijk totaal pakket kan gaan aanbieden.

In afwachting van een dergelijk pakket kunnen de volgende stappen worden gezet.

Stap 1	Inventariseer uit welke elementen het dagarrangement bestaat. Geef bij elk onderdeel van het dagarrangement aan wie verantwoordelijk is en aansprakelijk kan worden gesteld. Leg dit schriftelijk vast.
Stap 2	Maak een samenwerkingscontract waarin de afzonderlijke en gedeelde verantwoordelijkheden zijn vastgelegd. Belangrijk uitgangspunt is dat de partners vertrouwen hebben in elkaar. Het contract is een middel om de kwaliteit te borgen en moet niet worden gebruikt om alle mogelijke problemen uit te sluiten. Beperk het contract daarom tot de hoofdzaken. Meer gedetailleerde uitwerking van de samenwerking kan in werkplannen worden vastgelegd.
Stap 3	Inventariseer wat voor verzekeringen de samenwerkende partners hebben afgesloten.
Stap 4	Controleer of de verzekeringen aansluiten bij de taken en verantwoordelijkheden van de verschillende organisaties en pas die zo nodig aan.
Stap 5	Maak een dossier waarin het samenwerkingscontract en de polissen van de verschillende verzekeringen worden verzameld.
Stap 6	Om er zeker van te zijn dat verzekeraars dekking blijven bieden onder de aansprakelijkheidsverzekering is het advies om het dossier ter goedkeuring aan de verzekeraars of de tussenpersoon voor te leggen.

4. Vragen vooraf bij het maken van een werkplan naschoolse activiteiten

- Om wat voor activiteit gaat het? Geeft de activiteit een verhoogd risico op (letsel)schade?
- Wordt de activiteit binnen de eigen locatie gehouden of op een andere locatie?
- Wordt de activiteit door eigen personeel verzorgd of wordt een derde ingehuurd?
- Als de activiteit door eigen personeel wordt verzorgd: worden er voldoende en voldoende bevoegde/gediplomeerde/vakbekwame medewerkers ingezet?
- Is er een veiligheidsprotocol opgesteld?
- Is vooraf nagegaan of de verzekeringsdekking voor kinderen, medewerkers, vrijwilligers, stagiairs voldoende is voor deze specifieke activiteit?
- De activiteit wordt verzorgd door een ingehuurde derde. Is de derde een professionele organisatie, een freelancer of een vrijwilliger?
- Is er een schriftelijk contract?
- Is schriftelijk vastgelegd wie tijdens de activiteit verantwoordelijk is, wie het toezicht verzorgt tijdens de activiteit en volgens welk (veiligheids)protocol?
- Wordt de inzet van voldoende bevoegde/gediplomeerde/vakbekwame medewerkers door de ingehuurde organisatie gegarandeerd?
- Heeft de organisatie een aansprakelijkheidsverzekering en is er een ongevoallenverzekering afgesloten met voldoende dekking? Zijn alle door de organisatie in te zetten medewerkers (beroepskrachten en vrijwilligers) onder beide polissen verzekerd?
- Is de geplande activiteit concreet besproken met de ouders en is daarbij aangegeven of de activiteit met eigen personeel of door derden wordt verzorgd? Is concreet en specifiek om toestemming gevraagd? Is de toestemming schriftelijk vastgelegd?

5. Aandachtspunten en vragen over Verzekeren en Aansprakelijkheid

1. Opvang vindt plaats in school	De eigenaar van de opstal is verantwoordelijk voor een veilige omgeving binnen de school en in principe voor het volledige schoolterrein. Artikel 6:174 Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de bezitter van een opstal risicoaansprakelijk is voor gebrekkige opstal.
2. Opvang vindt elders plaats	Als het gebouw eigendom is van de opvangorganisatie dan is deze verantwoordelijk voor een veilige omgeving, zowel binnen en buiten. Als de opvang geen eigenaar is dan geldt hetgeen bij 1. is vermeld.
3. Kinderen moeten vanaf school vervoerd worden naar de opvang	De opvangorganisatie is verantwoordelijk voor de kinderen vanaf het moment dat de kinderen het schoolterrein verlaten dan wel onder de hoede van de kinderopvang valt. (contract met ouders)
4. Opvang maakt gebruik van een ingehuurd vervoerder	De opvangorganisatie blijft verantwoordelijk voor de kinderen. Immers, met de ouders wordt een contract afgesloten waarin is vastgelegd dat de opvang het kind ophaalt. Dit neemt niet weg dat de ouders een rechtstreekse aanspraak hebben op de ingehuurd vervoeder.
5. Is de ingehuurd vervoerder zelf verantwoordelijk voor het afsluiten van de benodigde verzekeringen?	Ja, maar de opvangorganisatie heeft wel de plicht een verantwoorde keuze te maken. Het is dus noodzakelijk om de legitimiteit van het bedrijf te checken en of zij de benodigde verzekeringen zoals een WA-, Auto- en inzittendenverzekering hebben afgesloten. (Altijd om een kopie van de verzekeringen, inclusief voorwaarden vragen!!)
6. Een kind loopt letsel op tijdens de verlengde schooldag. Toezicht houdt een leraar van school. Wie is nu aansprakelijk, de school of de opvang?	Het hangt ervan af in welke hoedanigheid de leraar zijn werkzaamheden uitvoert. Als de verlengde schooldag een activiteit van de opvang is, valt de leraar onder de opvangorganisatie en is de opvang dus aansprakelijk. Organiseert de school de activiteit dan valt de leraar onder de school en is de school dus verantwoordelijk.
7. Opvang maakt gebruik van apparatuur van de school (bv kookles) en overige inventaris. Een kind loopt letsel op. Wie is aansprakelijk?	Niet uitgaande van een gebrekkig product (bijvoorbeeld een apparaat), kan degene die het directe toezicht (medewerker opvang) op de kinderen heeft, aansprakelijk worden gehouden voor eventuele ongevallen. Belangrijk is om met de school af te spreken of het nodig is dat er iemand aanwezig is om bijvoorbeeld de apparatuur te bedienen. Het is de taak van de opvang om de veiligheid van de activiteit te regelen.
8. Door de opvang wordt b.v. een judo-instructeur ingehuurd om judo te geven. Als een kind letsel oploopt wie is dan aansprakelijk?	Er wordt een "professional" ingehuurd voor activiteiten met specifieke risico's die hem/haar bekend zijn. Deze persoon zal in principe zelf verzekerd moeten zijn voor de activiteiten die hij/zij uitvoert. (Vraag om polis!) Is dit niet het geval, probeer dan eventuele gevolgschade van deze activiteit onder de eigen WA-verzekering mee te dekken. Krijgen de kinderen les bij een gerenommeerde sportschool, dan vallen de kinderen onder de verantwoording van de sportschool. Kortom: de "derde" die wordt ingehuurd, dient adequaat verzekerd te zijn. In principe is de opdrachtgever aansprakelijk o.g.v. van artikel 6: 171 BW tenzij de "derde" en het bedrijf van de opdrachtgever (opvangorganisatie) niet als een zekere eenheid van onderneming kan worden beschouwd. Dat zal doorgaans hier het geval zijn.

<p>9. a. Medewerker opvang krijgt ongeluk, 25 kinderen wachten. b. Kind breekt arm moet naar ziekenhuis met degene die toezicht houdt, kinderen blijven alleen achter. c. Kind wordt niet op tijd opgehaald, opvang is gesloten. d. Kind gedraagt zich niet, moet bijvoorbeeld worden weggestuurd</p>	<p>Voor al deze voorbeelden geldt dat de opvang verantwoordelijk is en blijft voor de kinderen. Immers, er is contractueel met de ouders vastgelegd dat zij voor een goede zorg en opvang van hun kinderen zou zorgen. En voor deze zorg wordt ook betaald! Dat betekent dus voldoende personeel, dus niet één medewerker op een groep kinderen, maar meerdere, zodat er in het geval van een calamiteit een backup is. Als een kind zich misdraagt, is het aan de opvang om daarvan de ouders op de hoogte te stellen en daar afspraken over te maken. Uiteraard moeten deze afspraken weer schriftelijk worden vastgelegd. De opvang heeft de zorg voor de kinderen geaccepteerd.</p>
<p>10. Heeft een waiver (ouders tekenen een stuk waarin ze verklaren dat hun kind op eigen meedoet aan activiteiten) rechtsgeldigheid?</p>	<p>Een waiver (<i>een afstandsverklaring/ een verklaring dat men afstand doet van een recht</i>) tussen een particulier en een “zakelijke” wordt vermoed onredelijk bezwarend te zijn conform artikel 237f van boek 6 BW. Immers, de waiver impliceert dat, ten nadele van de ouders, enige verplichting tot schadevergoeding vervalt. Een dergelijk beding kan dus vernietigbaar zijn tussen consument en aanbieder.</p>

Conclusies en aanbevelingen

1. Degene die de zorg is toevertrouwd en direct toezicht heeft, draagt in principe de verantwoordelijkheid.
2. Licht alle partijen (ouders, schoolbesturen, ingehuurde derden etc.) altijd duidelijk in over te verwachten taken en verantwoordelijkheden.
3. Leg afspraken altijd schriftelijk vast!
4. Vergeet niet te controleren of ingehuurde derden verzekerd zijn voor de activiteiten die zij gaan uitvoeren. Check of de dekking zich ook uitstrekt voor activiteiten bij de opvang.
5. Vraag altijd de verzekeringspolissen, inclusief algemene en bijzondere voorwaarden op.
6. Controleer of de eigen verzekeringen aansluiten bij de taken en verantwoordelijkheden en pas die zonedig aan.
7. Om problemen te voorkomen is het verstandig om eventuele samenwerkingsverbanden en gedeelde verantwoordelijkheden contractueel vast te leggen. Om er zeker van te zijn dat verzekeraars dekking blijven bieden onder de aansprakelijkheidsverzekering is het verstandig een en ander ter goedkeuring aan de verzekeraars voor te leggen.

6. Overzicht benodigde verzekeringen verschillende partners

SCHOLEN

Aansprakelijkheidsverzekering	Dient door de stichting (het schoolbestuur) afgesloten te worden of valt onder de WA-verzekering van het stadsdeel, biedt dekking voor het schoolbestuur, leraren en overige medewerkers.
Opstalverzekering	Schoolgebouw is verzekerd door stadsdeel of DMO.
Inventarisverzekering	De inventaris toebehorend aan de school aangeschaft met/ uit de Rijksvergoeding (materiele instandhouding), wordt ook door de gemeente verzekerd. Inventaris aangeschaft uit eigen middelen moet apart worden verzekerd. Hieronder kan men ook computers verstaan die vanuit overheidsgeld zijn aangeschaft. Geschonken computers of extra aangeschafte computers (bijvoorbeeld door de Ouderraad) moet de school zelf verzekeren.
Glas	Geen verzekering, bij glasschade "de glaslijn" bellen.
Optioneel:	
Computerverzekering	Computers zijn alleen te verzekeren indien de school beveiligd is conform de opgegeven richtlijnen. (de zogenaamde Borgnormering). Uitgebreide dekking.
Apparatuurverzekering	Apparatuur (beamers, kopieerapparaten, TV's, etc) door de school zelf aangeschaft.
Schoolongevallen/WA-verzekering	Wordt door de school zelf afgesloten. Biedt dekking voor ongevallen, die leerlingen en indien meeverzekerd ook leraren en medewerkers, overkomen tijdens alle door de school georganiseerde activiteiten. Tevens een secundaire aansprakelijkheidsdekking voor de leerlingen indien de ouders zelf geen aansprakelijkheidsverzekering hebben.
Zakenreisverzekering	Voor alle leraren, toezichthouders en leerlingen die deelnemer aan de door de school georganiseerde schoolreizen in Nederland, en indien van toepassing naar het buitenland, zijn.
Autoverzekering	Deze verzekering is uitsluitend van kracht ten aanzien van personeelsleden/bestuurleden van de onderwijsinstelling tijdens ritten, welke ten behoeve van schoolactiviteiten en in opdracht van de school worden gemaakt.
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	Ten behoeve van het schoolbestuur en de toezichthouders in verband met persoonlijke aansprakelijkheid voor de door hen genomen besluiten.

WELZIJSORGANISATIES

Aansprakelijkheidsverzekering	Dient door de organisatie te worden afgesloten.
Opstalverzekering	Indien er gebouwen in bezit zijn, opstalverzekering afsluiten.
Inventarisverzekering	De inventaris toebehorend aan de welzijnorganisatie dient zij zelf te verzekeren.
Optioneel:	
Computerverzekering	Computers zijn alleen te verzekeren indien de locatie beveiligd is conform de opgegeven richtlijnen. Uitgebreide dekking is alleen van toepassing als de organisatie bijvoorbeeld eigen laptops wenst mee te verzekeren.
Apparatuurverzekering	Apparatuur (beamers, kopieerapparaten, TV's, etc) door de organisatie zelf aangeschaft.
Ongevallenverzekering	Biedt dekking voor ongevallen, die kinderen en indien meeverzekerd ook van de leraren en medewerkers, overkomen tijdens alle door de welzijnsorganisatie georganiseerde activiteiten.
Autoverzekering	WA of WA/Casco-verzekering voor het vervoersbusje e.d. en eventueel een dekking voor gebruik van eigen auto's.
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	Ten behoeve van het bestuur en de toezichthouders in verband met persoonlijke aansprakelijkheid voor de door hen genomen besluiten.

BUITENSCHOOLSE OPVANGORGANISATIES

Aansprakelijkheidsverzekering	Zelfstandig af te sluiten eventueel aansluiten bij de overkoepelende organisatie.
Opstalverzekering	Indien er gebouwen in bezit zijn, opstalverzekering afsluiten.
Inventarisverzekering	De inventaris toebehorend aan de buitenschoolse opvangorganisatie dient zij zelf te verzekeren.
Computerverzekering	Computers zijn alleen te verzekeren indien de locatie beveiligd is conform de opgegeven richtlijnen. Uitgebreide dekking is alleen van toepassing als de organisatie bijvoorbeeld eigen laptops wenst mee te verzekeren.
Apparatuurverzekering	Apparatuur (beamers, kopieerapparaten, TV's, etc) door de organisatie zelf aangeschaft.
Ongevallenverzekering	Biedt dekking voor ongevallen die medewerkers en - indien meeverzekerd, de kinderen - overkomen tijdens alle door de organisatie georganiseerde activiteiten.
Autoverzekering	WA of WA/Casco-verzekering voor het vervoersbusje e.d.. en eventueel een dekking voor gebruik van eigen auto's.
Bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering	Ten behoeve van het bestuur en de toezichthouders in verband met persoonlijke aansprakelijkheid voor de door hen genomen besluiten.

Intermezzo: Kwaliteitseisen en Inspectie Kinderopvang en Basisonderwijs

In Nederland vinden wij het belangrijk dat de kwaliteit van de kinderopvang en het onderwijs goed geregeld is. Voor de kinderen en voor de opvoeders, maar ook voor de kinderopvangorganisaties en de basisscholen zelf. Een goed systeem van kwaliteitszorg bevordert een continue proces van kwaliteitshandhaving en verbetering. Zowel de kinderopvang als het basisonderwijs hebben te maken met verschillende inspecties. In hoofdstuk 2 wordt u geïnformeerd over de kwaliteitseisen in de kinderopvang en de wijze waarop hier toezicht wordt gehouden. In hoofdstuk 3 gaat het over de kwaliteitseisen in het onderwijs en de wijze waarop hier toezicht op wordt gehouden. Over de kansen voor samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang op het gebied van veiligheid en gezondheidsmanagement besluit tenslotte hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 2 Kwaliteitseisen en Inspectie Kinderopvang: Hoe en wat?

1. Kwaliteitseisen kinderopvang

De Wet Kinderopvang stelt vooral globale kwaliteitseisen. De twee brancheorganisaties in de kinderopvang en de belangenvereniging van ouders (BOinK) hebben samen landelijke kwaliteitseisen opgesteld voor de kinderopvang in Nederland. Deze kwaliteitseisen zijn vertaald in beleidsregels. Deze beleidsregels zijn de concrete uitwerking van de globale kwaliteitseisen uit de Wet Kinderopvang. Op basis van de beleidsregels is een toetsingskader voor buitenschoolse opvang (BSO) gemaakt.

De Wet Kinderopvang schrijft voor dat degene die een BSO-locatie wil exploiteren daarvan melding moet doen aan het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente van vestiging. Het college onderzoekt vervolgens op grond van het toetsingskader of de exploitatie zal voldoen aan de kwaliteitseisen die de Wet Kinderopvang daar aan stelt. Het onderzoek dient door het college binnen acht weken te worden uitgevoerd.

De GGD controleert in opdracht van de lokale overheid jaarlijks of een kinderopvangorganisatie voldoet aan de kwaliteitseisen. In het toetsingskader zijn de te beoordelen kwaliteitsaspecten opgedeeld in de volgende domeinen:

- Ouders
- Personeel
- Veiligheid en gezondheid
- Accommodatie en inrichting
- Groepsgrootte en leidster-kind ratio
- Pedagogisch beleid en praktijk
- Klachten

Op de site www.dencamsterdam.nl kunt u het toetsingskader voor buitenschoolse opvang downloaden. Hieronder worden de verschillende domeinen kort toegelicht.

1.1 Oudercommissie

Binnen zes maanden na de melding bij de gemeente moet de kinderopvangorganisatie voor de oudercommissie een reglement vaststellen. In het reglement staat ondermeer het aantal leden, de wijze waarop ze gekozen worden en de zittingsduur van de leden. Uitgangspunt is dat elke BSO-locatie over een oudercommissie beschikt. Deze commissie adviseert over voorgenomen besluiten, zoals de wijze waarop de kinderopvang wil voldoen aan de kwaliteitseisen op het gebied van veiligheid, personeel en materieel of het beleid over spel- en ontwikkelingsactiviteiten.

1.2 Personeel

Alle personen die werkzaam zijn in de BSO-locatie moeten in het bezit zijn van een verklaring omtrent het gedrag. Deze verklaring is voor aanvang van de werkzaamheden niet ouder dan 2 maanden. Daarnaast beschikken alle beroepskrachten over een passende beroepskwalificatie zoals in de CAO-kinderopvang opgenomen.

1.3 Veiligheid en gezondheid

Een kinderopvangorganisatie moet een beleid voeren dat ertoe leidt dat de veiligheid en gezondheid van de kinderen zoveel mogelijk is gewaarborgd. De kinderopvangorganisatie legt in een risico-inventarisatie veiligheid en gezondheid schriftelijk vast welke risico's de opvang van kinderen met zich mee brengt. Daarbij wordt uitgegaan van het gedrag van kinderen. Op basis van de risico's maakt de kinderopvangorganisatie een actieplan en voert dit uit.

In de risico-inventarisatie worden de veiligheid en gezondheidsrisico's beschreven op de thema's: verbranding, vergiftiging, verdrinking, valongevallen, verstikking, verwondingen, beknelling, botsen, stoten, steken, snijden, ziektekiemen, binnenmilieu, buitenmilieu en medisch handelen. Er is een plan van aanpak waarin wordt beschreven welke maatregelen op welk moment worden genomen in verband met die risico's. Op de website www.dencamsterdam.nl kunt u de methode gezondheidsmanagement downloaden. Deze methode is ontwikkeld door het landelijk centrum voor Hygiëne en Veiligheid. Op de website www.dencamsterdam.nl kunt u de methode veiligheidsmanagement voor de buitenschoolse opvang downloaden. Deze methode is ontwikkeld door de stichting consument en veiligheid.

1.4 Accommodatie

Elke stamgroep moet een eigen vaste groepsruimte hebben. Per kind is er minimaal 3,5 m² in de groepsruimte per kind. Hierbij wordt ook meegerekend ruimtes buiten de groepsruimte die voor spelactiviteiten zijn ingericht. In de buitenspeelruimte is minimaal 3 m² beschikbaar per kind.

1.5 Het aantal kinderen

Beleidsregels met betrekking tot de kwaliteit worden ook doorvertaald naar de omvang van de groepen en de verhouding tussen de beroepskrachten en het aantal kinderen. De volgende uitgangspunten gelden:

1. De opvang vindt plaats in stamgroepen.
2. De stamgroep bestaat uit maximaal 20 kinderen van 4 tot 7 jaar of maximaal 30 kinderen van 8 tot 12 jaar.

De verhouding bedraagt ten minste 1 leidster per 10 kinderen van 4 tot 7 jaar en voor kinderen vanaf 8 jaar geldt: tenminste 2 leidsters per 30 kinderen met ondersteuning van 1 andere volwassene.

1.6 Pedagogisch beleidsplan

Elk kindercentrum moet volgens de Wet Kinderopvang over een pedagogisch beleidsplan beschikken, waarin de visie op de omgang met kinderen is beschreven. Dit plan moet binnen zes maanden na melding bij de gemeente worden vastgesteld en omvat tenminste een beschrijving van:

- de wijze waarop emotionele veiligheid van kinderen wordt gewaarborgd, de mogelijkheden voor kinderen tot de ontwikkeling van hun persoonlijke en sociale competenties en de wijze waarop de overdracht van normen en waarden aan kinderen plaatsvindt;
- de werkwijze, maximale omvang en leeftijdsopbouw van de stamgroepen;
- de (spel)activiteiten die kinderen buiten de stamgroep kunnen verrichten;
- de wijze waarop beroepskrachten bij hun werkwijze worden ondersteund door andere volwassenen.

1.7 Klachten

De kinderopvangorganisatie heeft een klachtenregeling en breng die op passende wijze onder de aandacht van ouders. De kinderopvangorganisatie ziet erop toe dat de klachtencommissie werkt met een reglement en hanteert de termijn waarbinnen schriftelijk wordt gereageerd naar aanleiding van een oordeel van de klachtencommissie.

2. Vormen van onderzoek/controle door inspectie kinderopvang

2.1 Inspectie na melding

Binnen 8 weken na een melding wordt door de GGD getoetst of redelijkerwijs met de exploitatie kan worden aangevangen. De GGD toetst of aan de eisen wordt voldaan die door de WK wordt gesteld. De inspecteur maakt na de vooraf inspectie een rapport waarin hij advies geeft om open te gaan. Het stadsdeel stuurt de kinderopvangorganisatie een brief dat ze open mogen.

Bij een vooraf inspectie MOET de risico inventarisatie gezondheid en veiligheid klaar zijn en tevens het actieplan (met welke maatregelen ga je ervoor zorgen dat de risico's zo klein mogelijk worden). Na 3 maanden volgt er een reguliere inspectie tijdens welke de inspecteur onderzoekt hoe men in de praktijk omgaat met de genomen maatregelen.

2.2 Jaarlijkse inspectie

De jaarlijkse inspecties worden minimaal 14 dagen van te voren schriftelijk aangekondigd aan de kinderopvangorganisatie. Op die manier kan de houder alle documenten gereed hebben en tijd inruimen voor de toezichthouder. Jaarlijks vindt door de GGD een fysieke inspectie plaats. Bij de jaarlijkse periodieke controle wordt gecontroleerd op alle kwaliteitsaspecten (volledig onderzoek).

2.3 Onaangekondigde inspectie

Naar aanleiding van een signaal of eerder tekortschieten van de kinderopvangorganisatie kan de GGD in overleg met het stadsdeel kiezen voor een onaangekondigde inspectie.

2.4 Nader onderzoek op deelaspecten

Als bij een inspectie afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld aanvullende informatie of aan te brengen verbeteringen, kan zo nodig na de afgesproken termijn op dat onderdeel nog een vervolgininspectie plaatsvinden.

3. Overige eisen en inspectie

Brand

Naast de inspectie kinderopvang heeft de kinderopvang te maken met (gemeentelijke) regelgeving op grond van andere wetten. De door de brandweer afgegeven gebruiksvergunning (alle kindercentra die meer dan 10 personen opvangen jonger dan 12 jaar moeten deze vergunning hebben) dient in het pand aanwezig te zijn en moet kunnen worden getoond bij de jaarlijkse controle op de brandveiligheid. Ook kan Bouw- en Woningtoezicht betrokken zijn bij de kinderopvang vanwege een bouwvergunningprocedure. Per 1 september 2005 zijn er specifieke bouwkundige regels voor kinderdagverblijven in het Bouwbesluit geformuleerd. Hier moet (in ieder geval bij nieuwbouw) altijd aan worden voldaan en er kan op worden gehandhaafd.

De Brandweer is verantwoordelijk voor de brandveiligheid op grond van de Bouwverordening en heeft eigen verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Kindercentra moeten een ontruimingsplan hebben als er sprake is van meerdere ruimten die niet zijn aangesloten op de alarminstallatie van de brandweer. De Brandweer heeft geen bevoegdheden om te sanctioneren als er niet jaarlijks een ontruimingsoefening wordt gehouden.

Naast de voorwaarden die de Brandweer op het punt van brandveiligheid stelt, heeft de houder een verplichting op grond van de Arbeidsomstandighedenwet. De Arbeidsinspectie kan in voorkomende gevallen op het punt van het ontruimingsplan en -oefening handhaven en sanctioneren als de houder in gebreke blijft. De Arbeidsinspectie reageert op meldingen van klachten.

Arbeidsinspectie

Elke BSO-locatie moet een Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) inclusief een plan van aanpak hebben. Deze RI&E richt zich op een veilige werkomgeving voor het personeel. De kinderopvangorganisatie is verplicht de RI&E te laten toetsen. Dit gebeurt door een gecertificeerde deskundige of een gecertificeerde arbodienst. De arbeidsinspectie controleert op het belangrijkste risico: fysieke belasting. De arbeidsinspectie maakt bij haar toezicht in de kinderopvang onderscheid tussen het werken met zelfstandige kinderen en niet-zelfstandige kinderen. In de BSO is er sprake van zelfstandige kinderen.

Hoofdstuk 2 Kwaliteitseisen en Inspectie Basisonderwijs: Hoe en wat?

Voor het basisonderwijs heeft de overheid kerndoelen vastgesteld. In deze kerndoelen is op globaal niveau beschreven over welke vaardigheden en kennis kinderen aan het eind van de basisschool moeten beschikken.

De Inspectie van het Onderwijs beoordeelt de kwaliteit van het basisonderwijs. Zij doet dit op basis van het toezichtskader Primair Onderwijs. Op de site www.dencamsterdam.nl kunt u het toezichtskader downloaden.

1. Toezicht door de onderwijsinspectie

Wet op het onderwijstoezicht

Het toezicht van de Inspectie van het Onderwijs is geregeld in de Wet op het onderwijstoezicht (WOT, 2002). In deze wet zijn drie voorwaarden voor het toezicht genoemd:

1. Het toezicht moet de vrijheid van onderwijs en daarmee de eigen verantwoordelijkheid van de onderwijsinstellingen voor hun onderwijs in acht nemen.
2. Onderwijsinstellingen worden niet méér belast dan voor een zorgvuldige uitoefening van het toezicht nodig is.
3. Het toezicht is er mede op gericht te informeren over de ontwikkelingen in die sector, in het bijzonder over de kwaliteit ervan.

Uitgangspunten van het toezicht

De voorwaarden van de WOT leiden tot de volgende uitgangspunten:

- Scholen die het goed doen, 'verdienen' minder toezicht. Waar problemen zijn, wordt het toezicht intensiever.
- Het toezicht sluit aan bij de verantwoordelijkheid van schoolbesturen. Aanspreekpunt voor het toezicht zijn dan ook de besturen van de onderwijsinstellingen.

Iedere vier jaar bezoek

Alle scholen in het basisonderwijs - dus ook de scholen die het goed doen - worden tenminste eens per vier jaar bezocht. De bedoeling van dit bezoek kan verschillend zijn:

- een thematisch onderzoek;
- onderzoek ten behoeve van het Onderwijsverslag;
- inzoomen op aspecten van toezicht of op deelonderzoeken bij de betreffende school;
- een onderzoek gericht op verificatie (valideren van gegevens en ijking).

Risicogericht toezicht

De toezichthouder stelt voor elk bestuur jaarlijks een toezichtarrangement op, waarin staat welk toezicht de onderwijsinstellingen, die onder dat bestuur vallen, dat jaar zullen krijgen. Dit toezichtarrangement wordt gebaseerd op mogelijke risico's; dit kunnen zowel onderwijskundige als financiële risico's zijn.

In veel gevallen treft de inspectie geen risico's aan. Geen risico's betekent géén verdere maatregelen vanuit het toezicht. De instelling krijgt dan een zogenaamd basisarrangement.

Is er wel sprake van een of meer risico's, dan worden documenten en aanvullende beschikbare gegevens van de instellingen diepgaand geanalyseerd. Ook wordt het bestuurlijk vermogen bij de analyse betrokken. Deze risicoanalyse is aanleiding voor of het besluit 'geen risico's' en dus geen interventie (basisarrangement) of het besluit om verder onderzoek te doen.

Als er verder onderzoek gedaan moet worden, dan wordt aanvullende informatie verzameld en vindt er actief overleg plaats met de besturen over de gesignaleerde risico's en problemen en de noodzakelijke interventies. Bij instellingen waar dat nodig is, vinden interventies plaats met als doel de kwaliteit grondig te beoordelen of maatregelen te nemen voor verbetering van de kwaliteit.

Handhaven en sancties opleggen zijn ook taken van de inspectie. De zwaarste sanctie, het sluiten van school of instelling, mag alleen door de minister worden uitgevoerd.

Weinig belasten

Om basisscholen zo min mogelijk te belasten, gebeurt de risicoanalyse zoveel mogelijk aan de hand van gegevens die al beschikbaar zijn, zoals onderwijsopbrengsten, jaardocumenten, signalen en uitkomsten van eerder toezicht. Deze gegevens moeten wel aan een aantal eisen voldoen. Pas als risico's zijn gesignaleerd en verder onderzoek nodig is, vraagt de inspectie om aanvullende informatie.

2. Overige eisen en inspectie

Arbo-wet

De Arbo-wet beschrijft welk Arbo-beleid werkgevers en werknemers moeten voeren om een gezond, veilig en prettig klimaat te creëren voor leerkrachten en leerlingen. De wet is ook van toepassing op ouders die deelnemen aan schoolkampen, sportactiviteiten of bijvoorbeeld het opknappen van lokalen. Op grond van de Arbo-wet zijn scholen verplicht om:

- verzuimbeleid te voeren, inclusief verzuimbegeleiding;
- werknemers een periodiek arbeidsgezondheidskundig onderzoek aan te bieden;
- voldoende bedrijfshulpverleners aan te stellen;
- een goedgekeurde risico-inventarisatie en evaluatie (RI&E) en plan van aanpak te hebben;
- de brandveiligheidsvoorschriften na te leven;
- dodelijke ongevallen en ongevallen met ernstig letsel direct te melden aan de arbeidsinspectie.

De arbeidsinspectie controleert of alle betrokkenen zich aan de Arbo-wet houden en kan sancties opleggen bij overtredingen.

Het schoolbestuur heeft de taak er op toe te zien dat periodiek (elke vier jaar) de verplichte RI&E wordt uitgevoerd, die de school inzicht geeft in gevaren voor medewerkers en leerlingen. Bij deze RI&E hoort ook registratie van ernstige en dodelijke ongevallen en het opstellen van een plan van aanpak. Een schoolbestuur mag zelf bepalen wie de Arbo-taken gaat uitvoeren. Voor een aantal taken is gecertificeerde deskundigheid vereist, bijvoorbeeld voor verzuimbegeleiding en voor toetsing van de RI&E. Deze deskundigheid is op basisscholen meestal niet aanwezig, reden waarom de uitvoering in deze gevallen vaak wordt uitbesteed.

Gemeentelijke bouwverordening

Om een gebruiksvergunning te krijgen moet u voldoen aan de gemeentelijke bouwverordening.

In de bouwverordening staan niet-bouwtechnische voorschriften voor het schoolgebouw die van belang zijn in het kader van de brandveiligheid. Elke basisschool met in totaal meer dan vijftig leerlingen plus leraren/ medewerkers moet een gebruiksvergunning hebben. Die geeft de gemeente alleen als het schoolgebouw voldoet aan de brandveiligheidseisen uit de gemeentelijke bouwverordening. Deze eisen hebben betrekking op het beperken van de kans op en gevolgen van brand en op vluchten bij brand. De gemeente geeft via de gebruiksvergunning toestemming om het gebouw voor de aangegeven functie (dus: als school) te gebruiken.

Het schoolbestuur moet zelf deze vergunning aan te vragen bij de gemeente of brandweer. Verandert de functie van het schoolgebouw (bijvoorbeeld als het ook gaat fungeren als kinderdagverblijf), dan moet een nieuwe vergunning worden aangevraagd.

Wettelijk verplicht: onderhoudscontract voor blusmiddelen

Het schoolbestuur is verplicht om een onderhoudscontract af te sluiten voor de draagbare brandblusmiddelen, om ervoor te zorgen dat ze in noodsituaties werken. Een school mag de

brandslanghaspels zelf controleren, maar het is aan te raden om ze ook jaarlijks te laten controleren door een onderhoudsbedrijf. De onderhoudskosten voor een brandmeldinstallatie, ontruimingsinstallatie of brandblusinstallatie komen geheel voor rekening van het schoolbestuur (als gebruiker van het pand).

Verantwoordelijkheden schoolbestuur

- Bij de gemeente een gebruiksvergunning aanvragen.
- Geld vrijmaken voor brandveiligheidsvoorzieningen binnen de schoolbegroting.
- Met de gemeente overleggen over brandveiligheid en de financiering daarvan.
- De schoolleiding adviseren over materialen en handvatten waarmee de school brandveiligheidsbeleid kan opzetten.
- De schoolleiding adviseren over hoe het schoolgebouw aan de brandveiligheidseisen uit het Arbo-besluit en de gemeentelijke bouwverordening kan voldoen.
- Uitvoeren van de RI&E (kan ook door de schoolleiding worden opgepakt).

Hoofdstuk 4 Kansen voor samenwerking tussen Kinderopvang en Basisonderwijs

De verschillen in eisen aan kinderopvang en basisonderwijs lijken vaak groot. Het beeld dat bestaat is dat in de kinderopvang de nadruk ligt op het waarborgen van veiligheid en gezondheid en in het onderwijs op de kwaliteit van het onderwijs. Echter, wanneer wordt gekeken aan welke randvoorwaarden onderwijs en kinderopvang moeten voldoen, blijken die verschillen best mee te vallen.

Sinds januari 2005 geldt de Wet Kinderopvang, waarin de financiering en de kwaliteit van de kinderopvang worden geregeld. Met de Wet Kinderopvang is de kwaliteit van de opvang niet meer gebaseerd op in detail voorgeschreven regels, maar zijn kinderopvangorganisaties zelf verantwoordelijk voor het veiligheids- en gezondheidsbeleid. Voor het onderwijs geldt dat zij ook een veiligheidsplan moeten hebben op grond van de ARBO-wet en sinds het schooljaar 2006-2007 zijn basisscholen verplicht om informatie over het veiligheidsbeleid op te nemen in de Schoolgids.

Zowel basisscholen als BSO-locaties moeten een gebruiksvergunning, een ontruimingsplan en blusmiddelen hebben. Daarnaast vallen de verschillen in eisen aan de ruimtes (aantal m² per kind, daglichttoetreding, hoogte e.d.) erg mee. Ook voor speelapparaten en speelgoed gelden dezelfde eisen.

In onderstaand schema staan de verschillen en overeenkomsten op een rij:

	Onderwijs	BSO
Ruimten		
Eisen aan ruimte: waar terug te vinden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bouwbesluit ▪ NEN-normen ▪ Arbobesluit ▪ Technische leidraad scholenbouw (uitgave VNG) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bouwbesluit ▪ NEN-normen ▪ Arbobesluit ▪ Technische gegevens voor architecten (via waarborgfonds kinderopvang)
m ² per kind (bouwbesluit art. 1.1)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1,3 - 3,3 m² vloeroppervlakte per kind ▪ 2 - 5 m² gebruiksoppervlakte per kind 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3,5 m² per kind, waaronder passende, voor spelactiviteiten, ingerichte ruimtes
omvang groepsruimte (bouwbesluit art. 4.25)	minimaal 8 m ²	minimaal 8 m ² voor bestaande bouw en 10 m ² voor nieuwbouw
hoogte (bouwbesluit art. 4.25)	> 2,60	> 2,60
Verlichtingssterkte (bouwbesluit art. 2.56)	10 lux	10 lux
Zonwering (arbobesluit art. 6.5)	Indien nodig	Indien nodig
Temperatuur (NEN 7730)	Ca. 20 graden	Ca 20 graden
Ventilatie (bouwbesluit art. 3.46)	3,5 dm ³ /s per m ² vloeroppervlakte	3,2 dm ³ /s per m ² vloeroppervlakte
Daglicht toetreding	5%	5%
Spelen		
Speelgoed	Het speelgoed moet voldoen aan de veiligheidsvoorschriften uit het Warenwet besluit	Het speelgoed moet voldoen aan de veiligheidsvoorschriften uit het Warenwet besluit
Speelapparaten	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen: jaarlijks laten keuren	Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen: jaarlijks laten keuren
Veiligheid en hygiëne		
Veiligheid en gezondheid	RI&E en plan van aanpak op grond van de Arbo-wet	RI&E en plan van aanpak op grond van de Arbo-wet Risico-inventarisatie veiligheid en gezondheid en actieplan waarin schriftelijk wordt vastgelegd welke

		risico's de opvang van kinderen met zich meebrengt en hoe risico's worden beperkt.
Informatie	Basisscholen zijn vanaf schooljaar 2006-2007 verplicht om informatie over het veiligheidsbeleid op te nemen in de Schoolgids	Risico-inventarisatie is openbaar.

Beschikbare methodieken

Voor zowel de kinderopvang als het basisonderwijs zijn verschillende methodieken ontwikkeld voor veiligheid en gezondheidsmanagement. Samenwerking tussen kinderopvang en basisonderwijs binnen dagarrangementen biedt een uitgelezen kans om gezamenlijk te werken aan een veiligheid en gezondheidplan.

In het bronnenboek zijn de verschillende methodieken opgenomen. Wanneer de verschillende methodieken naast elkaar neer worden gelegd is het heel goed mogelijk om daar een gezamenlijke methode voor kinderopvang en basisonderwijs uit te destilleren. Mogelijkheid is ook om binnen een samenwerkingsverband kinderopvang en basisonderwijs één veiligheidscoördinator aan te stellen.

Bijlage I Bronnenboek

Bij het schrijven van deze rapportage is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Hieronder vindt u een opsomming van de gebruikte bronnen. Al deze bronnen kunt u vinden op www.dencamsterdam.nl

BSO

- Methode gezondheidsmanagement
- Methode veiligheidmanagement
- Toetsingskader BSO
- Handreiking handhaving kinderopvang voor gemeenten
- Arbeidsinspectie kinderopvang

Basisonderwijs

- Kerndoelen basisonderwijs
- Toezichtkader basisonderwijs
- Veiligheid basisschool – taken schoolbestuur
- Werken aan een veilige school
- Handleiding themabijeenkomst veiligheid op school
- Controlelijst-schoolplein
- Controlelijst-schoolplein_achtergrondinfo
- Checklist schoolreisje
- Checklist schoolreisje achtergrondinformatie_mrt06

TSO

- controlelijst-overblijven

Speelterreinen

- controlelijst-speelterreinen
- controlelijst-speelterreinen-achtergrondinfo

NSA

- Ongelukken kunnen gebeuren! Een handreiking voor onderwijspersoneel over buitenschoolse activiteiten

Brandveiligheid

- controlelijst brandveiligheid
- 40 vragen over brandveiligheid